

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MAPA ČESKÉHO VENKOVSKÉHO REALISMU (1850-1945)

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dalibor Tureček, CSc.

Autor práce: Martina Plánská

Studijní obor: Specializace v pedagogice

český jazyk – společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

Ročník: 4.

2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1995 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce a záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 23. června 2014

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Daliboru Turečkovi, CSc. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a připomínky a také za ochotu a čas, který mi věnoval. Dále bych ráda poděkovala za morální podporu své rodině.

Anotace

Záměrem práce je vytvoření bibliografického přehledu děl českého venkovského realismu, a to za pomoci základních literárněvědných syntéz, kterými jsou tzv. akademické dějiny – *Dějiny české literatury III., Přehledné dějiny literatury české* od A. Nováka, *Česká literatura od počátku k dnešku* od J. Lehára a kol., *Přehledné dějiny literatury* od B. Balajky a *Trvání v proměně* od A. Hamana. Práce se soustředí na díla vzniklá od 60. let 19. století do roku 1918. Dalším krokem je zjištění, jak byla příslušná díla reeditována v celé sledované periodě pomocí Souborného katalogu České republiky. Posledním bodem je grafické znázornění proměny daného jevu v čase z hlediska kvantity, přičemž kromě celkového obrysu je sledován i celek díla jednotlivých význačných autorů (Světlá, Rais).

Annotation

The intention of the thesis is to create the bibliographic review of the czech country realism publications through the use of the basic literary-disciplinary synthesis –*Dějiny české literatury III., Přehledné dějiny literatury české* by A. Novák, *Česká literatura od počátku k dnešku* by J. Lehár et al., *Přehledné dějiny literatury* by B. Balajka and *Trvání v proměně* by A. Haman. It concentrates on the publications originated from the sixtieth of the 19. century until the year 1918. The next step is the finding, how was the publications reedited in the whole defined period by the help of the Union Catalogue of the Czech Republic. The last step is the graphic representation of the change in the particular time from the perspective of quantity. Except for the global outline, the entirety of the work of the important authors is also watched. (Světlá, Rais).

Obsah

Úvod.....	9
1. POJEM A STRUKTURA REALISMU	10
1.1 Dělení realismu	10
1.2 Český venkovský realismus – vědecko-literární syntézy	12
1.2.1 Přehledné dějiny literatury české – Arne Novák.....	12
1.2.2 Dějiny české literatury III. – Jiří Brabec a kol.	13
1.2.3 Česká literatura od počátku k dnešku – Jan Lehár a kol.	13
1.2.4 Trvání v proměně – Aleš Haman	13
1.2.5 Přehledné dějiny literatury I. – Bohuš Balajka.....	14
2. PŘEHLED AUTORŮ ČESKÉHO VENKOVSKÉHO REALISMU	15
2.1 Základní představitelé venkovského realismu	15
2.2 Autoři vyskytující se ve třech syntézách dějin české literatury	21
2.2.1 Syntézy: Dějiny české literatury III., Přehledné dějiny literatury I. a Česká literatura od počátku k dnešku	21
2.2.2 Syntézy: Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku.....	23
2.3 Autoři vyskytující se ve dvou syntézách dějin české literatury	25
2.3.1 Syntézy: Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české.....	26
2.3.2 Syntézy: Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku	27
2.4 Autoři vyskytující se v jedné syntéze dějin české literatury	27
2.4.1 Přehledné dějiny literatury I.	28
2.4.2 Přehledné dějiny literatury české	28
2.4.3 Dějiny české literatury III.	32
3. PŘEHLED REEDICÍ VE SLEDOVANÉM OBDOBÍ.....	33
3.1 Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny I.	34
3.2 Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny II.....	50

3.2.1	Dějiny české literatury III., Přehledné dějiny literatury I., Česká literatura od počátku k dnešku.....	50
3.2.2	Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku	52
3.3	Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny III.	56
3.3.1	Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české.....	56
3.3.2	Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku	58
3.4	Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny IV.	60
3.4.1	Přehledné dějiny literatury I.	60
3.4.2	Přehledné dějiny literatury české	62
3.4.3	Dějiny české literatury III.	79
ZÁVĚR		81
PRAMENY A ZDROJE		84

Seznam zkratek

TVP – Trvání v proměně: Aleš Haman

PDLČ – Přehledné dějiny literatury české: Arne Novák

DČL III. – Dějiny české literatury III. – Jiří Brabec a kol.

ČLPD – Česká literatura od počátku k dnešku: Jan Lehár a kol.

PDL I. – Přehledné dějiny literatury I.: Bohuš Balajka

caslin.cz – Souborný katalog České republiky

Úvod

Ve své práci se zabývám jedním z hlavních proudů české literatury 2. poloviny 19. století, za který je považován venkovský realismus. Toto téma mě zaujalo již v průběhu studia, kdy jsem zaznamenala rozdílnosti výkladu venkovského realismu v syntézách dějin české literatury.

Vliv literárního směru venkovského realismu byl v 19. století natolik zásadní, že by mnohonásobně přesahoval potřeby bakalářské práce. S ohledem na tento rozsah je v předkládané práci zpracována pouze část vybraného tématu, a to konkrétně venkovský realismus v próze. Při zpracovávání prózy spadající do venkovského realismu jsem vycházela z pěti syntéz dějin české literatury, kterými jsou tzv. akademické dějiny - *Dějiny české literatury III.* (1961), *Přehledné dějiny literatury české* (1995) od Arne Nováka, *Česká literatura od počátku k dnešku* (1998) od Jana Lehára a kol., *Přehledné dějiny literatury I.* (1998) od Bohuše Balajky a *Trvání v proměně* (2010) od Aleše Hamana. Přestože realismus lze mapovat v české literatuře již od 40. let 19. století, nejpodrobněji ve své práci zpracovávám 80. léta 19. století, tedy období, jež je považováno za nejproduktivnější období venkovského realismu.

Ačkoliv cílem práce není prostý popis směru venkovského realismu, rozdílné názory, které se objevují v analyzovaných syntézách, jsou průběžně zmiňovány. Tyto odlišnosti ve své podstatě mají zásadní vliv na skutečnost, kdo z autorů je, resp. není řazen k představitelům venkovského realismu.

Primárním cílem práce je soupis představitelů venkovského realismu a konečné sestavení grafického zobrazení reedicí jednotlivých děl, která jsou řazena do venkovského realismu dle výše uvedených analyzovaných syntéz dějin české literatury. Výstupem tak je vytyčení základních představitelů venkovského realismu, ale i autorů, kteří jsou přiřazováni k venkovskému realismu jen některými z analyzovaných syntéz.

Pro vytvoření grafického znázornění reedicí jsem použila *Souborný katalog České republiky* (dále caslin.cz). V této databázi lze dohledat reedice jednotlivých děl. Data získaná na caslin.cz jsem následně ověřovala v *Lexikonu české literatury* (1985-2008).

1. POJEM A STRUKTURA REALISMU

V průběhu 19. století se na našem území vystřídalo několik význačných umělecko-literárních směrů. První třetina 19. století patřila romantismu (přichází k nám z Anglie), který sílil převážně v době českého národního obrození. Na romantismus navazoval realismus (proniká k nám z Francie), který do českého prostředí vstoupil ve druhé polovině 19. století. Z klasického realismu později vznikl (opět ve Francii) naturalismus, který na našem území existuje paralelně s realismem a některými autory je dokonce považován za jeho součást.

S pojmem realismu se setkáváme již v dávné filosofii. Tento termín „*označoval přesvědčení o reálné existenci idejí a byl protikladem nominalismu, který ideje považoval za pouhá pojmenování nebo abstrakce*“ (Wellek 2005, s. 109).

Realismus jako literární směr vznikl ve Francii ve 20. letech 19. století. V české literatuře se začal objevovat již ve 40. letech 19. století, souběžně se sílícím romantismem. René Wellek ve své knize *Koncepty literární vědy* zformuloval základní realistickou myšlenku, že „*umění by mělo poskytovat pravdivé zobrazení skutečného světa: mělo by tudíž prostřednictvím detailního pozorování a pečlivé analýzy zkoumat současný život a mravy*“ (Wellek 2005, s. 111).

Slovník literárních směrů a skupin od Štěpána Vlašína hovoří o realismu jako o tendenci „*zahrnující vztah díla i autora k realitě jakožto objektu umění*“ (Vlašín 1983, s. 255). Dle Vlašína je základem realismu pravdivost, s níž souvisí skutečnost. „*Realistické dílo nemusí nutně zobrazovat veškerou společenskou problematiku; může řešit i velmi dílčí, speciální otázky, jež jsou však v souladu s realistickým zobrazováním světa*“ (Vlašín 1983, s. 257).

1.1 Dělení realismu

Dělení realismu, tedy jednoho z velkých literárních směrů, odbornou veřejností není jednoznačné. Neostré hranice mezi konkrétními etapami tohoto směru a rozdílné nahlížení na zařazení autorů i děl je patrné i ze samotných syntéz dějin české literatury.

Za základní dělení realismu můžeme považovat následující členění, které je převzato z jednotlivých syntéz. Zmiňován je:

a) Vědecký realismus

Vědecký realismus je „reformní realistický program zaměřený na vědu, politiku a veřejný život. Byl propagován v časopisu *Čas*, založeném Janem Herbenem roku 1886“ (Balajka 1999, s. 222).

Vědecký realismus je mimo jiné spojen i se jménem Tomáše Garrigua Masaryka (1850-1937). Haman tak ve své knize *Trvání v proměně* v úvodu píše o tomto období jako o tzv. masarykovském realismu. „Masarykovský realismus byl směr, který se neomezoval pouze na umění, ale který chtěl reformovat celý český kulturní a veřejný život“ (Haman 2010, s. 227).

b) Historický realismus

Autoři píšící historickou prózu se „obraceli do minulosti, jako ke zdroji poznání potřebnému pro pochopení hybných sil dějin a jejich významu pro přítomnost“ (Haman 2010, s. 282). Základy realistického dramatu tak dle Hamana položil Vilém Mrštík ve své stati *O realismu v dramatickém umění*, která vyšla roku 1887.

Syntézy dějin české literatury řadí do historického realismu dále Aloise Jiráska, jenž je považován za jeho hlavního představitele, a Zikmunda Wintera.

c) Kritický realismus

O kritickém realismu se zmiňuje Arne Novák a za hlavního představitele považuje Jana Rokytu.

d) Psychologický realismus

Termín psychologický realismus se objevuje v knize *Česká literatura od počátků k dnešku* od Jana Lehára a kol.. Psychologický realismus je „zaměřený na zvýznamnění detailu, na vnímání zevnitř subjektu, na zkratku a náповědu“ (Lehár a kol. 1998, s. 326).

e) Pražský realismus (pražský román)

Autoři patřící k etapě realismu nazývané jako pražský román se zajímali o „kraje Nového Města v blízkosti Podskalí a Karlína, o prostory, kde se setkávali obyčejní lidé s vagabundy a tuláky“ (Lehár a kol. 1988, s. 378). Do pražského románu

řadí Česká literatura od počátku k dnešku dva autory, a to Ignáta Herrmanna a Karla Matěje Čapka Choda.

f) Venkovský realismus

Hlavním motivem venkovského realismu je prostředí. Dále bude tento směr realismu charakterizován samostatně v kapitole 1. 2.

Syntézy dějin české literatury nabízejí také další rozdělení realismu podle základních literárních druhů na realismus v próze, poezii a dramatu, přičemž nejrozšířenější je realismus v próze a dramatu. Nicméně Haman a Novák nacházejí realistické prvky i v poezii, a to zejména v poezii Josefa Svatopluka Machara a Antonína Sovy.

1.2 Český venkovský realismus – vědecko-literární syntézy

Jak již bylo zmíněno, jednou z kategorií realismu je realismus venkovský. I u jeho popisu se setkáváme s odchylkami v analyzovaných syntézách dějin české literatury.

V této kapitole je předkládán ucelený názor na český venkovský realismus dle jednotlivých syntéz dějin české literatury. Mezi zkoumanými syntézami jsou Přehledné dějiny literatury české (dále PDLČ) od Arneho Nováka, tzv. akademické dějiny - Dějiny české literatury III. (dále DČL III.) od Jiřího Brabce a kol., Česká literatura od počátku k dnešku (dále ČLPD) od Jana Lehára a kol., Trvání v proměně od Aleše Hamana a Přehledné dějiny literatury (dále PDL I.) od Bohuše Balajky.

1.2.1 Přehledné dějiny literatury české – Arne Novák

Arne Novák se o venkovském realismu zmiňuje již v 50. letech 19. století, konkrétně v souvislosti s Boženou Němcovou, Vítězslavem Hálkem a Karolínou Světlou. Připouští, že v jejich dílech již lze nalézt prvky realismu, ačkoliv u nich ještě převládají prvky romantismu a idealizování venkova.

Za hlavní období venkovského realismu pak považuje 80. léta 19. století. Spisovatelé se navraceli ve svých knihách do rodného kraje a vesnice se stala centrem

zájmu pro „*nepřeberné bohatství motivů a podnětů*“ (Novák 1995, s. 767). Autoři, jako byl Karel Václav Rais, sledovali „*životní vztahy vesničanů k rodině, půdě, městu, k mravnímu řádu*“ (Novák 1995, s. 768).

1.2.2 Dějiny české literatury III. – Jiří Brabec a kol.

Shodně jako PDLČ považují i DČL III. Karolínu Světlou za předchůdkyni venkovského realismu, a to zejména v souvislosti s jejími romány z okolí Ještědska. Světlá není typickou představitelkou venkovského realismu „*zobrazovala postavy tak, aby vynikla jejich ideální, příkladná stránka*“ (Brabec a kol. 1961, s. 129) a vyhýbala se kritickým analýzám skutečnosti.

Za hlavní období venkovského realismu pokládají 80. léta 19. století. V 80. letech vznikla potřeba „*pravdivého, neidealizovaného obrazu společnosti, který by kriticky postihl její záporné rysy, a přispěl tak k jejich poznání a překonání*“ (Brabec a kol. 1961, s. 414).

1.2.3 Česká literatura od počátku k dnešku – Jan Lehár a kol.

Lehár se o charakteristice venkovského realismu příliš nezmiňuje. Píše pouze o spisovatelích a dílech, kteří do tohoto literárního žánru spadají, např. o Karlu Václavu Raisovi, Teréze Novákové a Karlu Klostermannovi.

1.2.4 Trvání v proměně – Aleš Haman

Haman charakterizuje venkovský realismus jako „*zásobárnu motivů, které nabývaly estetického významu v konfrontaci s motivy městskými*“ (Haman 2010, s. 272). Důležitou roli zde tedy hrál protiklad města versus venkov.

Zdůrazňuje, že díla Němcové, Hálka a Světlé patří „*k jevům postromantickým*“ (Haman 2010, s. 273).

Stejně jako ostatní autoři dějin české literatury i Haman řadí venkovský realismus do 80. let 19. století. Podle něho se v těchto letech „*vytrácela idylizující a idealizující atmosféra*“ (Haman 2010, s. 273), tedy taková atmosféra, která byla patrná u generace Májovců.

1.2.5 Přehledné dějiny literatury I. – Bohuš Balajka

V této syntéze je opět zmíněn vliv Němcové, která si již v 50. letech všímala venkovského života. Ve svých prózách již pracoval s venkovskou tematikou i s generačními rozpory také Hálek.

O venkovském realismu jako takovém se Balajka zmiňuje až od 80. let 19. století. Spisovatelé v tomto období „*nespatřují ve vesnici ideální prostředí, v němž lidé žijí v souladě se zákony přírody, nevidí vesnici pouze jako protiklad zkaženého města, rozdělují světla a stíny rovnoměrněji*“ (Balajka 1999, s. 225).

2. PŘEHLED AUTORŮ ČESKÉHO VENKOVSKÉHO REALISMU

V této kapitole jsou uvedeni jednotliví spisovatelé, kteří jsou řazeni do venkovského realismu. K tomu, že tito spisovatelé patří do námi zkoumaného literárního směru, jsem dospěla analýzou syntéz dějin české literatury, které jsou však při výčtu nejvýznamnějších představitelů venkovského realismu značně nejednotné. Předložen je tak celkový výčet spisovatelů, kteří více či méně zasáhli do venkovského realismu svojí prózou.

2.1 Základní představitelé venkovského realismu

Za pomyslné „jádro“ venkovského realismu považujeme spisovatele, kteří jsou řazeni do venkovského realismu všemi analyzovanými syntézami českých dějin literatury. Je to Karel Václav Rais, Teréza Nováková a Karel Klosterman.

Karel Václav Rais (1859-1926)

Karel Václav Rais se narodil na počátku roku 1859 v Lázních Bělohradě. Stal se učitelem a vyučoval ve škole na Hlinecku a v Praze, kde se později stal ředitelem měšťanské školy.

Stejně jako mnoho jiných spisovatelů i Rais začínal jako básník. Jeho prvotinami byly verše určené především dětem a mládeži. Lze jmenovat **První květy** (1881), **Doma** (1883) nebo **Obrázky veršem** (1886). (Novák 1995, s. 777)

Kromě veršů psal pro mládež také velké množství povídkových sbírek, např. **Povídky ze starých hradů** (1888), **Listy z české kroniky** (1888) nebo **Z naší kroniky** (1892). Svojí tvorbou se nesnažil děti a mládež pouze vychovávat, ale chtěl je přimět k národnímu uvědomění a k hrdosti. (Novák 1995, s. 777)

Obrat v jeho tvorbě se zaměřením na venkovský realismus přišel až v devadesátých letech 19. století. Své povídky situoval do rodných míst v Podkrkonoší a na Českomoravské vrchovině. „V povídkách zobrazoval nejčastěji vztahy lidí, do nichž zasáhla moc peněz nebo touha po panském životě“ (Balajka 1999, s. 225).

Jeho první povídková kniha nese název **Výminkáři** (1891). „Ústředním motivem tohoto cyklu je rozpad rodinných svazků, konflikty mezi starosvětskými,

dobrosrdečnými výminkáři a jejich chamtivými dětmi“ (Brabec a kol. 1961, s. 472). V DČL III. se dozvídáme, že povídky jsou zaměřeny na staré lidi, kteří se často setkávají s nevděkem, opovrhováním až nenávistí ze strany svých dětí, kterým i přesto rodiče až do konce svého života stále pomáhají. Rais zachytil prostého člověka z konce 19. století jako obětavého a milujícího, ale zároveň trpícího osamělostí. Ukazuje rozklad rodiny a vzájemné odcizení. V knize se objevuje pět povídek, které většinou končí smrtí. „*Výminkáři jsou příznační pro celé Raisovo dílo nejen po stránce jazyka a stylu, ale i tím, jak zkaženost člověka měří a váží hodnotami včerejška*“ (Brabec a kol. 1961, s. 474).

Povídková kniha *Výminkáři* není jediným Raisovým dílem, ve které pojednává o vztazích mezi starými a mladými lidmi na vesnici. Toto téma se objevilo také v jeho další tvorbě, a to v knize **Horské kořeny** (1892), v povídkovém cyklu **Rodiče a děti** (1893) a v souboru povídek, jenž nese název **Potměchut'** (1892). A v němž se setkáváme se sobeckými lidmi, kteří jsou v kontrastu s lidmi obětavými a plnými lásky. (Balajka 1999, s. 225)

Dalším výrazným dílem Raise je román **Kalibův zločin** (1895). V DČL III. je tento román charakterizován jako příběh dobrého a trpělivého, ale i naivního staršího mládence Vojty Kaliby, který je v závěru příběhu dohnán svou manželkou a tchyní ke zločinu. Román končí tragicky smrtí manželky i hlavního hrdiny. Tento román je blízký psychologické próze, a to především část, v níž autor líčí složitý duševní proces hlavního hrdiny. Jde o vnímání vesnického člověka, který se brání poznání a raději přijímá falešnou lásku. Až na samém konci románu se hlavní hrdina smiřuje s bolestným poznáním o svém manželství. Autor zde ukazuje svůj vyhraněný pohled na vesnického člověka.

V dalším období opouští Rais pochmurný pohled na venkov a obrací se k vyobrazení nesobeckého člověka a ke kladným lidským vlastnostem. Tím však dochází k idealizaci obrazu venkova.

Idealizace se objevuje v humorně laděném románu **Pantáta Bezoušek** (1897). Zde Rais popisuje moudrého, čestného, dobrého sedláka, který se rozhodne navštívit svého zámožného syna právníka a jeho rodinu v Praze. Ve městě se setkává s odlišným způsobem života, který kritizuje. Kritizuje syna za hýření penězi a za neuvážlivé nakupování zbytečných věcí. Pro svoji dobrotu získává v Praze mnoho nových přátel.

Příběh končí tím, že se Bezoušek vrací zpět domů, do svého prostředí. (Brabec a kol. 1961, s. 475)

Dalším ze zajímavých prvků v Raisově tvorbě, kromě vztahů starší (rodičů) a mladší generace (dětí), nebo kontrastem mezi vesnicí a městem, je venkovská inteligence. Toto téma se objevilo ve dvou románech, jsou jimi **Zapadlí vlastenci** (1893¹) a **Západ** (1896²).

Kniha **Zapadlí vlastenci** se u čtenářů stala velice oblíbenou díky sentimentalitě. Rais chtěl připomenout čtenářům, že v nedávné minulosti existoval venkov nezkažený sobectvím. Proto děj svého nového románu situoval do doby národního obrození, tedy k čtyřicátým létům 19. století. Autor zde stvořil postavy neskutečně dobrotivé a prosté. Kniha sleduje Karla Čermáka, učitelského pomocníka, od příjezdu do horské vesnice Pozdětín až do doby, kdy se stane kantorem a může se oženit se svojí láskou Albínkou. V díle se objevuje také město Praha, které se stalo „*symbolem staré české velikosti, sídlo předních mužů národa, Palackého, Jungmanna, Šafaříka, Tyla a ostatních buditelů*“ (Brabec a kol. 1961, s. 478).

Kniha **Západ** je trochu odlišná tím, že sleduje závěr života venkovského demokratického faráře Kalouse. V tomto románě hraje důležitou roli nejen příroda, která souzní s hrdiny příběhu, ale také psychologická charakteristika faráře Kalouse (Balajka 1999, s. 224). „*Je rozvíjena ne prostřednictvím velkých událostí, ale pomocí drobných situací každodenního života a k nim retrospektivním způsobem přičleňovaných vzpomínek*“ (Brabec a kol. 1961, s. 480). Příběh končí farářovou smrtí.

V jeho další literární tvorbě z vesnického prostředí se objevují stinné stránky vesnického lidu, jako je touha po panském životě. Jsou to knihy **Paničkou** (1900) a **Na lepším** (1901). Na základě Raisova popisu situace i různých životních peripetií, které se udály na venkově, si lze všimnout autorových znalostí venkovského života. (Balajka 1999, s. 225)

O ztraceném ševci (1920) je poslední Raisovou knihou, jež spadá pod popisovaný literární žánr. Příběh vypráví o chudém ševci, který odolává germanizaci. (Balajka 1999, s. 226) „*Na jeho osudech chce Rais ukázat, že z paměti národa se*

¹ Rok 1893 je v DČL III. a PDL I. uveden jako rok časopiseckého vydání. Ostatní syntézy dějin české literatury uvádějí rok prvního knižního vydání 1894.

² I v tomto případě uvádějí DČL III. a PDL I. rok časopiseckého vydání. První knižní vydání bylo roku 1899, o kterém se zmiňují ostatní syntézy dějin české literatury.

neztratil a neztratí člověk, který pro vlast žil a dýchal“ (Brabec a kol. 1961, s. 484). Děj je zasazen do českoněmeckého pomezí a odehrává se na konci 19. století.

PDLČ a DČL III. uvádějí ještě další literární díla řazená do venkovského realismu. Patří sem: **Lopota** (1895), **Za světem** (1896), **Pulpáni** (1898), **Mezi lidmi** (1898), **Sirotek** (1903) a **Stehle** (1905).

Karel Václav Rais zemřel roku 1926 v Praze.

Teréza Nováková (1853-1912)

Společně s Karlem Václavem Raisem je řazena k základním autorům českého venkovského realismu. Teréza Nováková se narodila v Praze roku 1853. Po sňatku se středoškolským profesorem se přestěhovali do Litomyšle. (Novák 1995, s. 789)

Přestože východní Čechy na ni zprvu neudělaly příliš dobrý dojem, postupem času se do tohoto prostředí zamilovala a začala se zajímat o místní lidovou kulturu. V době svých začátků napsala několik národopisných studií, mezi něž patří například **Kroj lidový a národní vyšívání na Litomyšlsku** (1890). (Novák 1995, s. 789)

Ve svých literárních začátcích se nevěnovala pouze lidové kultuře, ale také reformám a emancipaci žen, za kterou hrdě bojovala³. (Novák 1995, s. 789)

Stejně jako Rais se i Nováková začala zajímat o venkovský realismus v devadesátých letech 19. století. Jejím spisovatelským vzorem byla Karolína Světlá. (Lehár a kol. 1998, s. 357)

Děj svých knih zasadila do prostředí východočeského venkova, hlavně oblasti Litomyšlska, Poličska a Skutečska. Hlavními tématy byl myšlenkový vývoj vesnické společnosti a náboženský a sociální proud. (Balajka 1999, s. 226) Nováková „rozšířila obraz osudu jedince o rozměr duchovních tradic nábožensky a sociálně reformačních ovlivňujících život prostých lidí“ (Haman 2010, s. 278).

Její prvotina v tomto žánru byl román s názvem **Maloměstský román** (1890). Tento román znamená velký obrat v jejích dosud psaných dílech. Do této doby bojovala především za emancipaci, za to, aby ženy mohly svobodně rozhodovat o svém životě. Hlavní hrdinka románu, Zdeňka (dcera Karla Havlíčka Borovského), nedbá sama na sebe a podřizuje se vůli ostatních. Celý příběh končí tragicky. (Balajka 1999, s. 227)

³ Redigovala časopis Ženský svět

Dalším dílem Novákové je kniha povídek **Úlomky žuly** (1902). Jde o „svazek realistických kreseb a povídek z lidového života na Litomyšlsku“ (Novák 1995, s. 790).

Román s náboženskou tematikou **Jan Jílek** (1904) popisuje život protestantského konvertity Jana Jílka. Autorka románu se zaměřila pouze na ústřední postavu a část knihy věnovala popisu Jílkova života ve vězení v Litomyšli. Snaží se zde zachytit útrapy, které přináší nově nabytá víra. Děj románu se odehrává v první polovině 19. století. (Balajka 1999, s. 227)

Jiří Šmatlán (1906) vypráví o chudém ševci. Hlavní hrdina hledá boží pravdu, kterou nenachází v žádné církvi. Nalezne ji až v socialismu. I tento příběh končí tragicky, a to smrtí hlavního hrdiny Šmatlána, který umírá v bídě. (Balajka 1999, s. 227)

Na Librově gruntě (1907) je román, ve kterém se Nováková snažila popsat situaci na venkově v letech 1847-1853. Ústřední děj se však odehrává v revolučním období 1847-1848. V románě se zmiňuje nejen o těžkostech roboty a o jejím zrušení, ale také o uvěznění Karla Havlíčka Borovského. (Balajka 1999, s. 227)

Podle TVP a PDČL patří k vrcholným dílům Novákové román **Děti čistého živého** (1909). Příběh vypráví o náboženské sektě, která neuznává žádnou jinou víru než tu svoji a snaží se nastolit dobro a spravedlnost na zemi. Příběh sleduje sektu až do jejího zániku. Děj se odehrává v letech 1860-1900. (Novák 1995, s. 791)

Jejím posledním románem, rovněž řazeným k venkovské próze, je **Drašar** (1914), který nese podtitul Román kněze buditele. Příběh vypráví o skutečné postavě obrozeneckého kněze, jímž byl Josefa Václava Justina Michla-Drašara (1810-1862). Jde tedy spíše o životopisný román, který byl vydán po autorčině smrti. Příběh začíná narozením hlavního hrdiny a končí jeho smrtí. (Balajka 1999, s. 227)

PDČL řadí do venkovského realismu ještě knihu **Dvě stařenky** (1909), jíž Nováková věnovala dětem. Příběh popisuje východočeský venkov. Ostatní české dějiny literatury se o tomto díle nezmiňují.

Teréza Nováková zemřela roku 1912 v Praze.

Karel Klostermann (1848-1923)

Karel Klostermann je všemi analyzovanými syntézami řazen k představitelům venkovského realismu. Není však všemi autory syntéz považován za hlavního představitele tohoto literárního žánru. Zmiňují se o něm jako o spisovateli, který děje svých knih situoval do oblasti venkovských jižních Čech.

Karel Klostermann se narodil roku 1848 v německém Haagu. Přilnul k Šumavě, jež se objevovala i v jeho románech a povídkách. Začátek své tvorby tak věnoval německým črtám ze Šumavy, které budily ohlas. (Lehár a kol. 1998, s. 359)

V 90. letech 19. století začal Klostermann psát česky. „*Ve svých povídkách a románech zachytil život šumavských dřevorubců, sklářů, vorařů a pytláků*“ (Balajka 1999, s. 227).

Mezi jeho první česky psané romány patří ***Ze světa lesních samot*** (1894⁴). Děj je situován do 60. let 19. století, objevuje se zde popis života lidí kolem zapadlé a osamocené myslivny. Klostermann se „*nezahloubává do duší svých postav, působících vždy spíše dojemem dekorativním*“ (Novák 1995, s. 788). Naopak v popředí celého díla stojí popis přírodních živlů.

V dalším románě se Klostermann zaměřuje spíše na lidské konflikty a na hospodářský převrat. ***V ráji šumavském*** (1893⁵) vykreslil dvě naprosto odlišné hlavní postavy. Na jedné straně stojí sedlák Podhamerský, který je bezohledný, sobecký, lakomý a prahne po bohatství, jeho pravým opakem je idealizovaný starý Sepp.

Následovala sbírka povídek ***V srdci šumavských hvozdu*** (1896).

Román ***Skláři*** (1897⁶) pojednává o sklářském podnikání, respektive o jeho úpadku na Šumavě v první polovině 19. století. (Brabec a kol. 1961, s. 419)

Knihy ***Milhy na Blatech*** (1909⁷) je ve své podstatě kronikou selské rodiny. Děj je posazen do jihočeské vesnice 70. let 19. století. (Novák 1995, s. 789)

PDLČ a ČLPD nezapomínají na jeho další sbírky ze šumavského prostředí, jako jsou romány ***Hostinný dům*** (1900), ***Kam spějí děti*** (1901), ***Světák z Podlesí*** (1905), ***Ecce homo!*** (1915), ***Pozdní láska*** (1919), ***Zmizelá osada*** (1920) a povídky ***Ze šumavského Podlesí*** (1908), ***Pošumavské rapsodie*** (1908), ***Šumavské povídky*** (1925).

PDL I. zmiňuje také román ***Suplent*** (1913), který vypráví o pokrokovém středoškolském učiteli z Prahy.

⁴ PDLČ a ČLPD uvádějí rok časopiseckého vydání, tedy rok 1892.

⁵ Tento rok vydání se objevuje u PDLČ a ČLPD. Naopak DČL III. uvádí rok vydání 1892. PDL I. ani TVP se o tomto literárním díle nezmiňují.

⁶ I v tomto případě se názory rozcházejí. PDČL a PDL I. uvádějí rok vydání 1897, ale DČL III. uvádí rok vydání 1896.

⁷ PDL I. uvádí rok prvního vydání 1907.

Dle TVP se romány Klostermenna přibližovaly k naturalismu. „*Katastrofická ničivost šumavských bouří a přírodních pohrom sblížovala jeho romány s naturalismem, zřetel k sociálním podmínkám života šumavských horalů a kresba rázovitých typů jen zachovávala rysy realistické*“ (Haman 2010, s. 304).

2.2 Autoři vyskytující se ve třech syntézách dějin české literatury

V této části jsou uvedeni spisovatelé, kteří jsou považováni za představitele venkovského realismu třemi analyzovanými syntézami dějin české literatury. Kapitola je dále rozdělena na dvě podkapitoly v závislosti na tom, v jakých syntézách lze autory nalézt.

2.2.1 Syntézy: Dějiny české literatury III., Přehledné dějiny literatury I. a Česká literatura od počátku k dnešku

V této podkapitole je zařazen jediný spisovatel spadající do období venkovského realismu, a to Antal Stašek. Staška zmiňují tři z pěti syntéz českých dějin literatury, a to DČL III., PDL I. a ČLPD.

Antal Stašek (1843-1931)

Antal Stašek, vlastním jménem Antonín Zeman, se narodil roku 1843 ve vesnici Stanový. Vystudoval práva v Praze a již při svých studiích vyučoval na dívčí škole. Antal Stašek byl otcem spisovatele Ivana Olbrachta. (Balajka 1999, s. 226)

Staškovou prvotinou byly básně, v nichž se objevil venkovský život s prvky realismu a romantismu. V epických básních **Václav** (1872) a **Z doby táborů** (1884) jde o realistické vykreslení všedního dne s romantickým dějem, kde hlavní úlohu hrály milostné city.

Nebyly to však jediné básně, které Stašek napsal. Vytvořil dokonce výbor ze svých básní, **Co minulo a nevrátí se víc** (1928). (Brabec a kol. 1961, s. 490)

K próze a hlavně k realistickému vykreslení venkova se propracoval v sedmdesátých letech 19. století. Děj svých literárních prací zasadil do Podkrkonoší. Na rozdíl od Ráise neidealizuje venkov, naopak zde vidí konflikty a problémy jak sociální, tak i národnostní. (Balajka 1999, 226)

Nedokončený obraz (1878) je Staškův první román, ve kterém stále převládají prvky romantismu. Snažil se psychologicky vykreslit dva odlišné muže bojující o lásku jedné vesnické dívky. Na jedné straně stojí sebestředný a povýšený kněz Petr a na straně druhé je ušlechtilý učitel Jindřich. Dívka jménem Verunka se zamiluje do kněze Petra. Román končí tragicky smrtí obou milenců. (Brabec a kol. 1961, s. 491)

V povídkovém cyklu **Blouznivci našich hor** (1895) se již plně rozvinuly realistické prvky. Povídky na sebe navazují nejen několika postavami, ale také motivem spiritualismu. Hlavní hrdinové tohoto povídkového cyklu hledají štěstí a spravedlnost. (Brabec a kol. 1961, s. 492) Stašek také poukazuje na to, „*jak bohatství a chudoba rozdělují lidi, jak ovlivňují jejich způsob života, jejich jednání a jejich mravní cit*“ (Brabec a kol. 1961, s. 493).

Dalším románem se Stašek obrací k problematice dělnických bojů. Román **V temných vírech** (1900) vypráví příběh z prostředí textilní továrny pohledem nejchudších lidí. Ústředním motivem jsou zde socialistické myšlenky. „*Stašek první viděl a zobrazil dělnickou problematiku jako součást třídního boje, z hlediska konfliktu protichůdných společenských zájmů*“ (Brabec a kol. 1961, s. 496).

Poslední knihou řazenou do venkovského realismu je román **O ševci Matoušovi a jeho přátelích** (1927). „*Stašek psal o tom, co sám pamatoval a co sám zažil, vyprávěl o lidech, o životě a o kraji svého dětství*“ (Brabec a kol. 1961, s. 502). Tento román vznikl rozšířením povídky z roku 1876 **Švec Matouš**, která vyšla v časopise Lumír. Děj je přenesen do roku 1848 a můžeme tak o něm hovořit také jako o historickém románu.

Pojednává o hlavním hrdinovi Matouši Štěpánkovi a o jeho sněch stát se komunistou. Tato cesta není ale vůbec jednoduchá a příběh nakonec končí Matoušovým útekem z vlasti. (Brabec a kol. 1961, s. 503) Myšlenka komunismu prostupuje celým románem, důležitá je i závěrečná pointa, kdy sledujeme „*Matouše, prchajícího před zatčením do ciziny s Komunistickým manifestem v rukou*“ (Brabec a kol. 1961, s. 503).

Antal Stašek zemřel roku 1931 v Praze.

PDČL neřadí Antala Staška výhradně k venkovskému realismu, ale je zde označován za spoluzakladatele⁸ českého románu sociálního. Staškovy začátky řadí k novelistické próze. Až v jeho zralých pracích, kde popisuje český venkov ze stránky náboženské a mravní, se dle Nováka objevují prvky realismu.

⁸ Společně s Jakubem Arbesem a Gustavem Pflögerem Moraským.

TVP řadí část literární tvorby Antala Staška do tzv. mravoličného románu. Mravoličný román se liší od románu realistického tím, „že se zaměřoval především na morální vlastnosti, v nichž spatřoval hlavního hybatele lidských osudů“ (Haman 2010, s. 202). Antal Stašek dle Hamana patří k následovníkům Gustava Pfliegera Moravského.

ČLPD vyzdvihuje ze Staškovy tvorby pouze povídkový cyklus **Blouznivci našich hor** (1895), ostatními díly není věnována přílišná pozornost.

2.2.2 Syntézy: Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku

V DPL I., PDLČ a ČLPD shodně nalézáme zařazení spisovatelů Josefa Holečka a Jana Herbena mezi představitele venkovského realismu.

Josef Holeček (1853-1929)

Josef Holeček se narodil v selské rodině v roce 1853 ve Stožicích u Vodňan. Od roku 1879 vydával Slované listy a byl zároveň novinářem v Národních listech⁹, kde vedl slovanskou rubriku. (Novák 1995, s. 780)

V počátcích své tvorby pouze překládal lidovou epiku a lyriku ze slovanských jazyků. Mezi jeho překlady patří mj. **Junácké písně národa bulharského** (první dílo: 1874, druhé dílo: 1875) a **Srbská národní epika** (čtyři díla: 1909-1926). (Novák 1995, s. 780)

Koncem 19. století se Holeček obrací k Rusku. „*Hněvivě odvrácen od západní kultury a v duchu ruských slavjanofilů oslavuje patriarchální selství a sedlákův vztah k půdě jako základ národní existence*“ (Balajka 1999, s. 227). Dle Holečka bylo carské Rusko příkladné a lidské. Chudého ruského člověka staví nad člověka ze západních zemí. O Rusku napsal cestopis, který nese název **Zájezd na Rus** (první díl: 1896, druhý díl: 1903). Holeček vzhlížel k Rusku, ale zároveň odmítal revoluci, především její ozvěny u nás. (Novák 1995, s. 780)

K venkovskému realismu dospěl až na konci 90. let 19. století, kdy začal pracovat na románovém cyklu **Naši** (1898-1930). Tato románová kronika, která je Holečkovým nejrozsáhlejším dílem o venkovském životě, má dvanáct svazků. Příběh

⁹ V Národních listech působil od roku 1884 do roku 1918.

zobrazuje jihočeskou vesnici¹⁰ v polovině 19. století. (Novák 1995, s. 782) „*Holeček se zamýšlí nad společenskými, sociálními a náboženskými názory lidu, poukazuje na úzký vztah sedláka k půdě a k starým rodovým tradicím*“ (Balajka 1999, s. 228).

V prvních knihách tohoto cyklu se Holeček vrací ve vzpomínkách zpět do dětství. V naprostém kontrastu zde vykreslil dvě hlavní postavy. Jednou z nich je starší sedlák Kojan¹¹, jenž je zastáncem starého patriarchálního řádu a odpůrcem všeho nového. Naproti němu stojí jeho malý syn Bartoň¹², který na vše pohlíží dětskýma očima.

V dalších dílech cyklu se Holeček věnoval sociálním problémům jihočeské vesnice. (Novák 1995, s. 783) Poslední díl románu *Naši* nebyl dokončený.

Josef Holeček zemřel roku 1925 v Praze.

PDL I. do venkovského realismu řadí také Holečkův vzpomínkový román **Pero** napsaný v letech 1922-1925. PDLČ ani ČLPD tento román do venkovského realismu neřadí.

DČL III. Josefa Holečka charakterizují spíše jako žurnalistu a zmiňují jeho drobnou prózu. Zároveň připouští, že první díl románového cyklu **Naši**, který nese název *Jak u nás žijou a umírají*, lze řadit do venkovského realismu.

TVP řadí Holečkovo nejvýraznější dílo **Naši** do románové kroniky. Kronikářský postup se zde prolíná s postupy epickými. Haman také poukazuje¹³ na „*napětí mezi epičností a výchovnou tendenčností*“ (Haman 2010, s. 294). O Holečkovi se také zmiňuje v souvislosti s parnasistní prózou, ze které vycházel.

Jan Herben (1857-1936)

Jan Herben, narozen roku 1857 v Brumovicích, patřil do blízkého okruhu T. G. Masaryka¹⁴. (Balajka 1999, s. 228)

Následující národopisné sbírky ze Slovácka patří k jeho prvotinám. Jsou to **Moravské obrázky** (1889), **Slovácké děti** (1890) a **Na dědině** (1893). V těchto kratších prózách je do značné míry zaznamenán folklórní ráz. (Novák 1995, s. 773)

¹⁰ V prvních dílech se objevují vesnice u Vodňan, později se přesouvá na Netolicko.

¹¹ Při popisu hlavního hrdiny Kojana byl Holečkovi vzorem jeho otec.

¹² Při popisu druhého hlavního hrdiny Bartoň byla Holečkovi vzorem jeho vlastní dětská podoba.

¹³ TVP vychází z prací literárního historika Přemysla Blažíčka.

¹⁴ V roce 1900 se Herben s Masarykem podíleli na založení politické strany Česká strana lidová.

Dílem řazeným do venkovského realismu je staletá románová kronika **Do třetího a čtvrtého pokolení** (1889-1892¹⁵). V knize je vylíčen život rodiny Hrabců z Moravského Slovácka od doby nevolnictví až do druhé poloviny 19. století. Herben se snaží podat vesnický život takový jaké je, tedy neidealizovaný. (Balajka 1999, s. 228)

Od roku 1889 do roku 1915 vydával časopis Čas, do něhož přispívali realističtí spisovatelé, jako byl např. Josef Kaizl nebo Tomáš Garrique Masaryk. (Novák 1995, s. 773)

Na začátku nového století se Herben odvrací od rodného Slovácka a nechává se inspirovat jižními Čechami, respektive Tábořskem. Díky tomu vzniká beletristicko-publicistická kniha nazvaná **Hostišov** (první díl: 1907, druhý díl: 1933). Herben zde vypráví vlastní vzpomínky. (Novák 1995, s. 774)

Jan Herben zemřel roku 1936 v Praze.

Dle TVP patří svým literárním dílem Jan Herben do románové kroniky. Jeho románová kronika **Do třetího a čtvrtého pokolení** je spíše historickou a sociologickou studií. Haman to vysvětluje tím, že Herbenovi šlo zejména o to „*ukázat důsledky zrušení nevolnictví a roboty pro život na venkově*“ (Haman 2010, s. 294).

Jan Herben je dle DČL III. hlavně publicista. Jeho nejrozsáhlejší dílo **Do třetího a čtvrtého pokolení** řadí do historického románu a kroniky stejně jako TVP. Zároveň připouští, že „*vznik Herbenovy kroniky naznačoval význam národopisného studia pro rozvoj vesnické prózy*“ (Brabec a kol. 1961, s. 416).

2.3 Autoři vyskytující se ve dvou syntézách dějin české literatury

Do této podkapitoly jsou zařazeni spisovatelé, kteří se objevují pouze ve dvou analyzovaných syntézách českých dějin literatury. Další členění je odvozené od toho, v jakých syntézách se spisovatelé vyskytují.

¹⁵ Dílo bylo zčásti konfiskováno, konečné vydání bylo v letech 1907-1908 (Lexikon české literatury, s. 149).

2.3.1 Syntézy: Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české

Jindřich Šimon Baar (1860-1925)

Jindřich Šimon Baar se narodil v Klenčí pod Čerchovem v roce 1869 a stal se katolickým knězem. (Balajka 1999, s. 228) Na začátku své literární tvorby tíhnul ke Katolické moderně¹⁶, ze které později přešel ke Spolku českých spisovatelů Máj a věnoval se poezii. (Novák 1995, s. 785)

K próze se obrací na sklonku 90. let 19. století, a to díly **Cestou křížovou** (časopisecky 1899), **Farská panička** (1906) a **Farské historky** (1908). (Novák 1995, s. 786)

Baar byl velice spjat s Chodskem, kam situoval i svá literární díla. K venkovskému realismu se obrací až ve 20. století. Do tohoto literárního žánru vstupuje románem **Jan Cimbura** (1908). Příběh sleduje Jana Cimburu od příchodu do vesnice až po jeho smrt. Ukazuje zde zidealizovaného jihočeského sedláka, který je odvážný, silný, spravedlivý, a který lpí na správných zásadách. (Novák 1995, s. 786)

V posledních letech svého života pracoval Baar na historické románové trilogii **Paní komisarka** (1924), **Osmáčtyřicátníci** (1924) a **Lůsy** (1925). Původním záměrem bylo zpracovat tetralogie, avšak poslední část nestačil již Baar dokončit. V této románové trilogii je vyobrazeno Chodsko před rokem 1848. V dílech se objevuje také postava Boženy Němcové, jako představitelky národního obrozeneckého hnutí. (Balajka 1999, s. 229)

Jindřich Šimon Baar zemřel v roce 1925 v Klenčí pod Čerchovem.

ČLPD se o Baarovi zmiňují jen okrajově. Román **Jan Cimbura** je řazen k vlastenecko-výchovné próze.

V DČL III. a v TVP se jméno Jindřich Šimon Baar vůbec nevyskytuje.

¹⁶ České katolické literární hnutí, které vzniklo roku 1895. Baar přispěl také do almanachu Pod jedním praporem (1895). (Vlašín, 1983, s. 107-108).

2.3.2 Syntézy: Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku

Alois Mrštík (1861-1925)

Narodil se roku 1861 v Jimramově u Nového Města na Moravě. Celý svůj život zasvětil učitelské profesi. Vyučoval na mnoha školách na jihomoravském venkově. (Lehár a kol. 1998, s. 375)

Do literatury se zapsal jako spoluautor realistického dramatu **Maryša** (1894), které napsal společně se svým mladším bratrem Vilémem. (Brabec a kol. 1961, s. 774)

PDLČ a ČLPD řadí Mrštíka do venkovského realismu díky jeho dvěma knihám, a to knize povídek **Dobré duše** (1893) a románovému cyklu **Rok na vsi** (1903-1904).

Románový cyklus **Rok na vsi** napsal Alois Mrštík sám. Jeho mladší bratr Vilém mu byl „*užitečný jako iniciátor, který uměl povzbudit, některé partie stylizovat, najít vydavatele*“ (Lehár a kol. 1998, s. 376). Po Vilémově smrti ho jeho bratr uvedl jako spoluautora. (Lehár a kol. 1998, s. 376)

Alois Mrštík zemřel v roce 1925 v Brně.

Ostatní autoři syntéz dějin české literatury se o Aloisovi Mrštíkovi zmiňují jako o autorovi realistických dramát.

2.4 Autoři vyskytující se v jedné syntéze dějin české literatury

Poslední skupina autorů je tvořena spisovateli, kteří se vyskytují pouze v jedné z analyzovaných syntéz. Tato část je tak rozdělena dále podle jednotlivých syntéz dějin literatury. V analyzovaných syntézách – Hamanově – Trvání v proměně a České literatuře od počátku k dnešku Lehár a kol. – se jiní spisovatelé venkovského realismu než ti, kteří byli již uvedeni v předcházejících kapitolách, jako autoři tohoto směru neobjevují.

2.4.1 Přehledné dějiny literatury I.

František Xaver Svoboda (1860-1943)

František Xaver Svoboda, narozen roku 1860 v Mníšku u Prahy, vynikal převážně v dramatu a v próze. Velmi kvalitní jsou však i jeho básnické sbírky. (Balajka 1999, s. 229)

Svoboda začínal jako básník. K počátku jeho tvorby náleží sbírka **Básně** (1883 a 1888). V básnické sbírce **Květy mých lučin** (1896) se již začínají objevovat prvky realismu. (Balajka 1999, s. 229)

Co se dramatu týče, mezi jeho nejvýraznější díla patří **Na boušínské samotě** (1896), **Čekanky** (1900) a **Poslední muž** (1919). (Balajka 1999, s. 229)

K próze se obrací na konci 90. let 19. století šestidílnou románovou kronikou **Rozkvět** (1898). V tomto díle se objevují autobiografické prvky. (Balajka 1999, s. 229)

Dalším dílem, spadajícím dle PDL I. do venkovského realismu, je čtyřdílný román **Řeka** (1908-1909). Příběh vypráví o sobeckém Vilémovi Řetkovském a o jeho vztahu k ženám. (Balajka 1999, s. 229)

František Xaver Svoboda zemřel roku 1943 v Praze.

DČL III. i TVP se o Svobodovi zmiňují jako o autorovi historického románu a kroniky (románová kronika **Rozkvět**). Dle Hamana Svobodovo „*pojetí prózy už mířilo za hranice realismu*“ (Haman 2010, s. 296).

ČLPD se o Svobodovi zmiňuje pouze jednou větou, v níž ho řadí do impresionistické lyriky.

2.4.2 Přehledné dějiny literatury české

Václav Kosmák (1843-1898)

Václav Kosmák se narodil roku 1843 v Martinkově u Moravských Budějovic a stal se katolickým knězem. (Novák 1995, s. 769)

Svoji literární činnost započal již v 70. letech 19. století jako povídkář a fejetonista v deníku Hlas a v kalendáři Moravan. (Novák 1995, s. 769)

V 80. letech 19. století upouští od psaní fejetonů a obrací se k vylicení moravského venkova. „*V povídkách kreslí živě a ostře lidové postavy s patrným sklonem k povahám zvráceným a špatným*“ (Novák 1995, s. 770).

K jeho povídkovým cyklům z vesnického prostředí patří: **Jak byl Rapouch jun. vyléčen** (1884), **Kytice z vonného i nevonného kvítí** (1885), později přejmenováno na **Lidský zvěřinec** (1887), **Stáří a mládí** (1888), **Pošetilci** (1890), **Bída je pro – juchu!** (1890) a **Otrávená růže** (1897). (Novák 1995, s. 770)

V dílech **Sláva a úpadek Jana Kroutila, pololáníka z Drnkálova** (1877) a **Jak Martin Chlubil bloudil a na pravou cestu se opět vrátil** (1886) se objevuje humor a satira. (Novák 1995, s. 770)

Václav Kosmák zemřel roku 1898 v Prosiměřicích.

PDLČ se v souvislosti s Václavem Kosmákem zmiňují také o dalších kněžských spisovatelích, kteří jsou zde pouze jmenováni. Jedná se o Karela Křena¹⁷, který psal povídky a arabesky z hanáckého kraje a Jana Vyhlídala, který se rovněž zajímal o hanácký kraj. Dále uvádí autora Aloise Zábranského (1858-1921), jenž se věnoval lidovým pohádkám a Otakara Bystřiny¹⁸, který žil v letech 1861-1931 a zabýval se zejména popisem rozdílů mezi Hanáky a Slováky. V případě Bystřiny jmenuje Novák i některá jeho literární díla, jako **Hanácké figurky** (1890), **Hanácká legenda** (1904) a **Súchovská republika** (1926).

Františka Stránecká¹⁹ (1839-1888) je další spisovatelkou, o které se Novák zmiňuje v souvislosti s Václavem Kosmákem. Do období venkovského realismu pak řadí díla **Z našeho lidu** (1882), **Některé črty** (1885), **Z pohoří moravského** (1886). Po smrti Stránecké byly její povídky shrnuty do jednoho souboru nazvaného **Povídky, obrazy a črty** (1889-1893).

V DČL III. se sice jméno Václav Kosmák vyskytuje, není však řazen mezi autory venkovského realismu, nýbrž mezi autory píšící v náboženském a výchovném duchu.

PDL I., TVP a ČLPDD se o Kosmákovi nezmiňují.

¹⁷ Vlastním jménem František Zgoda. (Novák, 1995, s. 771).

¹⁸ Vlastním jménem Ferdinand Dostál. (Novák, 1995, s. 771).

¹⁹ Vlastním jménem Františka Všecková. (Novák, 1995, s. 771).

Gabriela Preissová (1862-1946)

Gabriela Preissová se narodila roku 1862 v Kutné Hoře a celý svůj život zasvětila literární tvorbě, a to próze a dramatu. (Novák 1995, s. 772)

Oproti ostatním autorům dějin literatury nevyzdvihuje Novák pouze její dramata, ale také sbírky povídek, v nichž se objevovala slovenská a moravská tematika. Není přesně vymezeno, jaké z nich jsou ryze realistické a z venkovského prostředí. Vyzdvíženo je však třísvazkové dílo **Obrázky ze Slovácka** (1886-1889), v němž autorka výstižně zachycuje životní poměry na slováckém venkově. V povídkách se objevuje konflikt, okouzlení i láska, kterou Preissová popisuje ze strany ženy. (Novák 1995, s. 772)

Další soubory povídek nejsou nijak rozebrány. Jsou pouze sepsány v chronologickém pořadí. Jsou to **Ideály** (1889), **Povídky** (1890), **Z mého alba** (1890), **Črty ze Slovácka** (1890), **Nové obrázky a črty** (1893), **Obrázky bez rámců** (1896), **Korutanské povídky** (1896), **Když hvězdy padaly** (1898), **Mládí a jiné novely** (1899), **Povídky** (1899), **Jerla** (1901), **Talmové zlato** (1901), **Porosené pavučiny** (1902), **Máky v žitě** (1902), **Zmítané haluze** (1903), **Setmělé cíle** (1905), **Podvečerní selanky** (1911), **Miniaturky** (1911), **Opuštěná hnízda** (1912), **Jarní vody** (1912), **Dědicové** (1913), **Z mé aleje** (1914), **Vřes** (1915). Ve většině povídek je hlavní postavou žena a hlavním tématem bývá vesnická tragédie a touha po majetku. (Novák 1995, s. 772)

Gabriela Preissová zemřela roku 1946 v Praze.

PDL I. a ČLPD se o Preissové zmiňují jako o realistické dramatičce. Balajka zmiňuje pouze její dvě hry **Gazdina roba** (1890) a **Její pastorkyňa** (1891).

Dle TVP píše Preissová venkovské drama. Stejně jako Balajka i Haman uvádí pouze dvě výše uvedené hry. „*Ztvárnila v nich tragické osudy žen v prostředí prosyceném nejen předsudky, nýbrž i závisť a pokrytectvím.*“ (Haman 2010, s. 270)

Přestože řadí DČL III. Preissovou mezi autory venkovského dramatu, prvky venkovského realismu spatřuje i v povídkových sbírkách **Obrázky ze Slovácka** a **Črty ze Slovácka**.

Metoděj Jahn (1865-1945)

Metoděj Jahn se narodil roku 1865 ve Valašském Meziříčí a stal se učitelem. (Novák 1995, s. 775)

Začátek literární tvorby zaměřil na poezii, kde jeho vzorem byl Jaroslav Vrchlický. Svá lyrická díla vydal až na začátku dvacátého století. Patří k nim mj. **Polní růže** (1909) a **Písně smutku a radosti** (1928). (Novák 1995, s. 775)

V 90. letech 19. století, po vzoru Rase, začal Jahn psát realistickou prózu. V jeho povídkách i románech se objevují i prvky naturalismu. Děj situoval do rodného kraje, do Beskyd. Jeho povídky jsou spíše pochmurné, hlavní hrdinové se utápějí v alkoholu nebo páchají sebevraždu. Do venkovského realismu patří soubory povídek **Z temných i světlých cest** (1894), **Nevzešlo ráno** (1897), **Zapadlé úhory** (1900), **Údolím života** (1902), **Tiché světy** (1905), **Večerní stíny** (1908), **Rozmarné chvíle** (1914) a **Ráj a jiné povídky** (1916). (Novák 1995, s. 775)

Venkovská tematika se objevuje také v románu **Selský práh** (1913), v němž se Jahn snažil zachytit selský život. (Novák 1995, s. 776)

Metoděj Jahn ve svých povídkových knihách nezobrazoval pouze venkov, mnohé literární práce věnoval také městskému životu. Jeho hrdinové mají převážně slabošskou povahu. Jedná se o soubory povídek **Kruhy na vodách** (1903), **Stopy v rosách** (1908), **Kosatce** (1909), **Horké prameny** (1918) a román **Duhová vidma** (1907). (Novák 1995, s. 776)

Metoděj Jahn zemřel roku 1945 v Hranici.

DČL III., PDL I., ČLPD a TVP se o Metoději Jahnovi nezmiňují.

Viktor Kamil Jeřábek (1859-1946)

Viktor Kamil Jeřábek, narozen roku 1859 v Litomyšli, byl profesí učitelem. (Novák 1995, s. 776)

Jeho literární tvorbu můžeme rozdělit do dvou etap. Do první etapy patří Jeřábkovy začátky, které věnoval svému rodnému kraji na Litomyšlsku, o němž psal v knihách **Obrazy života** (1891), **Nové povídky a obrázky** (1894), **Z minulých dob** (1894), **Ze světa prostých lidí** (1896), **Doma** (1899), **Bodří maloměšťáci** (1901), **Štěstí domova** (1911), **Magnáti Růžové ulice** (1926), **Ostrov trosečníků** (1926). (Novák 1995, s. 776)

Druhá etapa jeho tvorby je spojena s moravským venkovem v blízkosti Brna. Popisuje venkovany, kteří jsou částečně ovlivňováni okolními městy a Vídní. O tomto prostředí psal v knihách **Idyly Staničky třešňůvské** (1904), **Dobytí Podolan** (1908), **Počestná obec Valčice** (1909), **Dílo saně a jiná prósa** (1910), **Černý chléb** (1913), **Trýzeň duše a jiné povídky** (1917), **Dědina za války** (1920), **Gloria Manzoni** (1927). (Novák 1995, s. 776)

Viktor Kamil Jeřábek zemřel roku 1946 v Litomyšli.

DČL III., PDL I., TVP a ČLPD se o V. K. Jeřábkovi nezmiňují.

2.4.3 Dějiny české literatury III.

Josef Karel Šlejhar (1864-1914)

Josef Karel Šlejhar se narodil roku 1864 ve Staré Pace. Vyzkoušel si mnoho zaměstnání, od chemika a úředníka, až po sedláka a profesora. Nakonec zůstal u psaní románů a povídek ze života na venkově i ve městě. (Lehár a kol. 1998, s. 439)

Už jeho prvotinu, románovou studii **Kuře melancholik** (1889), řadí DČL III. k vesnickému realismu. Hlavním motivem je trpící člověk (dítě) a zvíře (kuře). Děj je situován do blíže nespecifikované vesnice, respektive do jednoho vesnického statku, kde umírá malý chlapec a s ním i jeho nejlepší přítel, kuře. (Brabec a kol. 1961, s. 419)

Další díla, o nichž se DČL III. zmiňují, jsou povídky **Dojmy z přírody a společnosti** (1894) a **Co život opomíjí** (1895), jiné práce již neuvádí.

J. K. Šlejher zemřel roku 1914 v Praze.

PDLČ řadí celou Šlejharovu literární tvorbu k českému naturalistickému románu. „J. K. Šlejhar dovedl zpracovati svá pozorování naturalisticky s divokou zálibou pro výjevy odporné, končiny hnusné, děje odpuzující.“ (Novák, 1995, s. 1008).

Haman se v knize TVP o J. K. Šlejharovi vyjádřil jako o „dovršiteli devalvace venkovských motivů“ (Haman, 2010, s. 302). V povídkách, jako jsou **Dojmy z přírody a společnosti** a **Co život opomíjí** se objevuje vesnice jako prostředí zla a chaosu. „V autorových pozdějších prózách nabývá vize světského zla až apokalyptických rozměrů osudové síly ničící život.“ (Haman, 2010, s. 302). Haman vidí Šlejhara jako krutého naturalistu. Obdobně na Šlejhara pohlíží i ČLPD.

3. PŘEHLED REEDICÍ VE SLEDOVANÉM OBDOBÍ

Jak jsem již uvedla, pro soupis autorů a děl venkovského realismu jsem si vybrala pět syntéz dějin české literatury. Každý autor těchto syntéz pohlíží na venkovský realismus odlišně. Z důvodu jejich odlišných názorů na to, kdo patří do venkovského realismu celou svojí literární tvorbou a kdo jen částečně, jsem rozdělila české venkovské realisty do čtyř základních skupin.

První skupinu tvoří spisovatelé, kteří nejvýrazněji ovlivnili venkovský realismus, a jsou uvedeni v kapitole 2.1. Tyto spisovatele řadí do venkovského realismu všechny syntézy dějin české literatury, které jsem zkoumala. Můžeme proto říci, že Karel Václav Rais, Teréza Nováková a Karel Klostermann tvoří jádro venkovského realismu.

Druhou skupinou jsou spisovatelé, uvedeni v kapitole 2.2, kteří jsou řazeni do venkovského realismu pouze třemi syntézami dějin české literatury.

Třetí skupina je tvořena spisovateli, se kterými ve venkovském realismu počítají dvě syntézy dějin české literatury. Tito autoři jsou uvedeni v kapitole 2.3.

Poslední, čtvrtá skupina je tvořena spisovateli venkovského realismu, uváděnými v tomto literárním žánru, pouze jednou ze syntéz českých dějin literatury. O těchto autorech pojednává kapitola 2.4.

Cílem této části práce je sledování a grafické zachycení reedicí děl, která jsou řazena do venkovského realismu. Pro svoji práci jsem využila caslin.cz. Pro ověření a dohledání údajů, které nebyly na caslin.cz uvedeny, jsem použila Lexikon české literatury. Po detailním seznámení s oběma zdroji jsem zjistila, že některé zpřesňující údaje nelze dohledat na caslin.cz ani v Lexikonu české literatury (např.: K. V. Rais – Západ: caslin.cz uvádí rok vydání 1925 nebo 1926, v Lexikonu české literatury se tento rok vydání neobjevuje).

3.1 Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny I.

Karel Václav Rais (1859-1926)

Tabulka č. 1 Karel Václav Rais – Výminkáři (1891)

Nakladatelství: Praha	Rok										
	1891	1899	1903								
F. Šimáček											
Česká grafická akc. spol. Unie				1911							
Unie					1918						
Česká grafická Unie						1920	1924	1927		1939	1940
Československá grafická Unie									1933		

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 2 Karel Václav Rais – Horské kořeny (1892)

Nakladatelství: Praha	Rok											
	1892	1899	1904									
F. Šimáček												
Česká grafická akc. spol. Unie				1911								
Unie					1916	1918	1919					
Česká grafická Unie								1920	1927			
Československá grafická Unie										1934	1935	1938

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 3 Karel Václav Rais – Potměchuť (1892)

Nakladatelství: Praha	Rok								
	1892								
Libuše, Matice zábavy a vědění	1892								
F. Šimáček	1892	1902							
Česká grafická akc. spol. Unie			1911						
Unie				1918					
Česká grafická Unie					1920	1927	1939	1942	1948

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 4 Karel Václav Rais – Rodiče a děti (1893)

Nakladatelství: Praha	Rok							
	1893	1900						
F. Šimáček	1893	1900						
Česká grafická akc. spol. Unie			1909					
Unie				1918	1919			
Česká grafická Unie					1919	1921	1928	1938

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 5. Karel Václav Rais – Kalibův zločin (1895)

Nakladatelství: Praha	Rok														
	1895	1901													
F. Šimáček															
Unie			1909		1918	1919	1923				1929				
Česká grafická akc. Spol. Unie				1914											
Česká grafická Unie								1924	1926	1927			1937	1939	1940
Zemědělské knihkupectví A. Neubert												1934			

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 6. Karel Václav Rais – Pantáta Bezoušek (1897)

Nakladatelství: Praha	Rok																		
	1897	1899	1903																
F. Šimáček																			
Česká grafická akc. spol.				1909															
Unie					1914	1918		1921											
Česká grafická Unie							1920		1922	1924	1926	1927	1928	1930				1939	1945
Československá grafická Unie															1933	1934	1935		

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 7 Karel Václav Rais – Zapadlí vlastenci (1894)

Nakladatelství: Praha	Rok																			
	1894	1899	1902							1924										
F. Šimáček																				
Česká grafická akc. spol. Unie				1910																
Unie					1918	1919	1920		1923	1924										
Česká grafická Unie								1921		1924	1925	1927	1928	1930				1938		1940
Československá grafická Unie															1933	1935	1936		1939	

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 8 Karel Václav Rais – Západ (1899)

Nakladatelství: Praha	Rok															
	1899	1901														
F. Šimáček																
Česká grafická Unie				1917	1918		1921	1925	1926	1928	1932			1939	1940	
Unie			1911			1919			1925 nebo 1926					1939		1941
Československá grafická Unie												1933	1935			

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Caslin.cz uvádí, že román byl vydán v nakladatelství Praha: Unie v roce 1925 nebo 1926. Ani při hledání přesného roku v Lexikonu české literatury jsem bližší údaj nenašla.

Tabulka č. 9 Karel Václav Rais – Paničkou (1900)

Nakladatelství: Praha	Rok										
	1900	1905									
F:Šimáček											
Česká grafická akc. spol. Unie			1909								
Unie				1917	1918						
Česká grafická Unie						1920	1925	1930	1939	1940	1941

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 10 Karel Václav Rais – Na lepším (1901)

Nakladatelství: Praha	Rok					
	1901	1911				
F. Šimáček						
Česká grafická akc. spol.Unie		1911	1918			
Unie				1919		
Česká grafická Unie			1918		1921	1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 11 Karel Václav Rais – Lopota (1895)

Nakladatelství: Praha	Rok									
	1890	1895	1900	1901	1902					
J. Otta										
Unie						1910				
Česká grafická Unie							1918	1920	1927	1935

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 12 Karel Václav Rais – Za světem (1896)

Nakladatelství: Praha	Rok									
	1896									
F. Topič										
F. Šimáček		1901								
Unie			1909	1910						
Česká grafická akc. spol. Unie					1918					
Česká grafická Unie						1920	1926	1938	1943	

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 13 Karel Václav Rais – Půlpáni (1898)

Nakladatelství: Praha	Rok							
	1898	1901						
J. Otto								
Unie			1911	1918	1920	1924		
Česká grafická Unie							1929	
Československá grafická Unie								1939

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 14 Karel Václav Rais – Mezi lidmi (1898)

Nakladatelství: Praha	Rok							
	1898							
F. Topič								
F. Šimáček		1901						
Unie			1909	1918	1919	1924		
Česká grafická Unie						1924	1928	
Československá grafická Unie								1940

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 15 Karel Václav Rais – Sirotek (1903)

Nakladatelství: Praha	Rok						
Máj	1903						
Unie		1909					
Česká grafická Unie			1918	1920	1925	1930	1939

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 16 Karel Václav Rais – Stehle (1905)

Nakladatelství: Praha	Rok											
Unie	1902			1915	1918		1925					
F. Šimáček		1905										
Česká grafická akc. spol. Unie			1911									
Česká grafická Unie						1920		1931		1939	1940	1941
Československá grafická Unie									1934			

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Caslin.cz uvádí první rok prvního vydání rok 1902 - vydáno v nakladatelství Unie. Lexikon české literatury uvádí rok prvního knižního vydání 1905, s čímž souhlasí i autoři českých dějin literatury.

Teréza Nováková (1853-1912)

Tabulka č. 17 Teréza Nováková – Maloměstský román (1890)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok		
Vydavatelstvo	I.	1890		
Přítel domoviny	I.	1890		
Přítel domoviny	II.	1890		
Jos. R. Vilímek	I., II.		1919	1934

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 18 Teréza Nováková – Úlomky žuly (1902)

Nakladatelství: Praha	Rok		
Jos. R. Vilímek	1902	1910	1919

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 19 Teréza Nováková – Jan Jílek (1904)

Nakladatelství: Praha	Rok			
Jos. R. Vilímek	1904	1917	1921	1934

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 20 Teréza Nováková – Jiří Šmatlán (1906)

Nakladatelství: Praha	Rok			
Jos. R. Vilímek	1906	1918	1920	1934

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 21 Teréza Nováková – Na Librově gruntě (1907)

Nakladatelství: Praha	Rok			
Jos. R. Vilímek	1907	1922	1928	1948

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 22 Teréza Nováková – Děti čistého živého (1909)

Nakladatelství: Praha	Rok	
Jos. R. Vilímek	1909	1921

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 23 Teréza Nováková – Drašar (1914)

Nakladatelství: Praha	Rok			
Jos. R. Vilímek	1914	1922	1934	1940

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 24 Teréza Nováková – Dvě stařenky (1909)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Laichter	1909

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Karel Klosterman (1848-1923)

Tabulka č. 25 Karel Klostermann – Ze světa lesních samot (1894)

Nakladatelství: Praha	Rok								
Jos. R. Vilímek	1894	1895	1904	1919	1922	1926	1933	1940	1941

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 26 Karel Klostermann – V ráji šumavském (1892)

Nakladatelství: Praha	Rok									
Jos. R. Vilímek	1892	1893	1904	1918	1920	1926	1928	1938	1940	1941

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

U tohoto díla se rozchází rok prvního vydání. Dle caslin.cz bylo první vydání v roce 1892. S tímto rokem souhlasí DČL III. Lexikon české literatury však uvádí rok 1893. Při hlubším zkoumání jsem přesný rok z dostupných zdrojů nevypátrala.

Při zkoumání reedicí tohoto románu jsem zjistila, že údaje obsažené na caslin.cz jsou nekompletní. Caslin.cz uvádí rok vydání 1900, ale neuvádí vydavatele. Vydavatele jsem nenašla ani v Lexikonu české literatury.

Předpokládám, že vydavatelem byl J. R. Vilímek. Soudím tak dle skutečnosti, že reedice vydané v letech 1892 až 1941 vydával pouze on.

Tabulka č. 27 Karel Klostermann – V srdci šumavských hvozďů (1896)

Nakladatelství: Praha	Rok						
	1904	1905	1919	1927	1938	1940	1941
Jos. R. Vilímek							

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Lexikon české literatury uvádí rok 1896 jako rok prvního knižního vydání. Na caslin.cz tento údaj chybí. Lze zde dohledat až rok vydání 1904.

Tabulka č. 28 Karel Klostermann – Skláři (1897)

Nakladatelství: Praha	Rok									
	1897	1901	1905	1920	1922	1926	1933	1937	1940	1941
Jos. R. Vilímek										

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 29 Karel Klostermann – Mlhy na Blatech (1909)

Nakladatelství: Praha	Rok					
	1909	1910	1918	1927	1938	1941
Jos. R. Vilímek						

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 30 Karel Klostermann – Hostinný dům (1900)

Nakladatelství: Praha	Rok			
	1899	1905	1910	1920
Jos. R. Vilímek				

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

PDČL uvádí jako rok prvního vydání rok 1900, Lexikon české literatury rok 1898. Na caslin.cz je uveden rok 1899. Není zde, ale patrné, zda se jedná o první knižní vydání.

Tabulka č. 31 Karel Klostermann – Kam spějí děti (1901)

Nakladatelství: Praha	Rok			
	1905	1907	1921	1934
Jos. R. Vilímek				

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Na caslin.cz nalezneme rok prvního vydání 1905. Lexikon české literatury pak uvádí rok 1901.

Tabulka č. 32 Karel Klostermann – Světák z Podlesí (1905)

Nakladatelství: Praha	Rok			
	1905	1920	1926	1936
Jos. R. Vilímek				

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 33 Karel Klostermann – Ecce Homo! (1915)

Nakladatelství: Praha	Rok		
	1915	1922	1941
Jos. R Vilímek			

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 34 Karel Klostermann – Ze šumavského Podlesí (1908)

Nakladatelství: Praha	Rok				
	1908	1920	1927	1935	1940
Jos. R. Vilímek					

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 35 Karel Klostermann – Pošumavské rapsodie (1908)

Nakladatelství: Praha	Rok
Jos. R. Vilímek	1940

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Na caslin.cz lze dohledat pouze rok reedice 1940. Rok prvního knižního vydání zde najít nelze. Lexikon české literatury uvádí jako rok prvního knižního vydání rok 1908.

Tabulka č 36 Karel Klostermann – Suplent (1913)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok	
		1913	1941
Jos . R. Vilímek	II.		
Jos. R. Vilímek	III.		
Jos. R. Vilímek	I.		
Jos. R. Vilímek	IV.		

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Lexikon české literatury uvádí, že poprvé byly všechny čtyři díly knižně vydány v roce 1913. Dle tabulky č. 36 si lze povšimnout, že caslin.cz uvádí až rok 1941.

3.2 Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny II.

Spisovatele v této skupině jsem, stejně jako v kapitole 2.2, rozdělila dle toho, která ze syntéz dějin české literatury je řadí do venkovského realismu. V této skupině se nacházejí spisovatelé, kteří jsou k venkovskému realismu řazení třemi autory českých dějin literatury.

3.2.1 Dějiny české literatury III., Přehledné dějiny literatury I., Česká literatura od počátku k dnešku

Do první podskupiny patří jen jeden spisovatel, kterého řadí do venkovského realismu pouze DČL III., PDL I., ČLPD.

Antal Stašek (1843-1931)

Tabulka č. 37 Antal Stašek – Nedokončený obraz (1878)

Nakladatelství	Rok				
	1878				
Roudnice: A. Mareš		1901			
Praha: F. Šimáček			1920		
Česká grafická Unie			1920		
Česká grafická Unie a.s.				1927	1928

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 38 Antal Stašek – Blouznivci našich hor (1895)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok						
		1895		1920				
Jos. R. Vilímek	I.	1895		1920				
Jos. R. Vilímek	II.	1895	1896		1921			
Česká grafická Unie a.s.	I.			1920				
Česká grafická Unie, a.s.	II.			1920	1921			
Česká grafická Unie, a. s.	III.				1921			
Česká beletrie	I.-III.					1927	1928	
Za svobodu	I.-III.							1940

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 39 Antal Stašek – V temných vírech (1900)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok				
		1900	1922		1924	
Jos. R. Vilímek	I.	1900	1922		1924	
Jos. R. Vilímek	II.	1900		1923	1924	
Jos. R. Vilímek	III.	1900			1924	
Unie	I.		1922			
Unie	II.				1924	
Unie	III.				1924	
Česká beletrie	I.-III.					1928

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

3.2.2 Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku

Ve druhé podskupině je uveden Josef Holeček a Jan Herben, které k venkovskému realismu řadí PDL I., PDLČ, ČLPD.

Josef Holeček (1853-1929)

Tabulka č. 40 Josef Holeček – Naši (I. Jak u nás žijou a umírají. – Frantík a Bartoň)

Nakladatelství: Praha	Rok				
	1898	1906			
J. Holeček	1898	1906			
V. Neubert	1898				
Nákl. vl.		1906		1919	
F. Topič			1910	1919	1926

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 41 Josef Holeček – Naši (II. Bartoň)

Nakladatelství: Praha	Rok				
	1902				
V. Neubert	1902				
J. Holeček	1902				
F. Topič		1910	1912	1919	1927

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 42 Josef Holeček – Naši (III. Výprava)

Nakladatelství: Praha	Rok			
V. Neubert	1904			
J. Holeček	1904			
F. Topič		1912	1921	1927

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 43 Josef Holeček – Naši (IV. Boubín)

Nakladatelství: Praha	Rok					
J. Holeček	1906					
V. Neubert	1906					
F. Topič		1913	1920	1922	1927	1928

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 44 Josef Holeček - Naši (V. Adamova svatba I., II.)

Nakladatelství: Praha	Rok	
F. Topič	1917	1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 45 Josef Holeček – Naši (V. Adamova svatba I.)

Nakladatelství: Praha	Rok				
J. Holeček	1907				
F. Topič		1917	1922	1927	1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 46 Josef Holeček – Naši (V. Adamova svatba II.)

Nakladatelství: Praha	Rok			
F. Topič	1917	1921	1922	1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 47 Josef Holeček – Naši (VI. Rok smrti)

Nakladatelství: Praha	Rok			
J. Holeček	1908			
F. Topič		1918	1922	1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 48 Josef Holeček – Naši (VII. Mraky)

Nakladatelství: Praha	Rok	
J. Holeček	1909	
Stibure	1909	
F. Topič		1919

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Jan Herben (1857-1936)

Tabulka č. 49 Jan Herben – Do třetího a čtvrtého pokolení (1908)

Nakladatelství	Díl	Rok				
Telč: Emil Šolc	I.	1908				
Praha: Šolc a Šimáček	I., II.		1918 nebo 1920			
Praha: Šolc a Šimáček	I.			1919		
Praha: Šolc a Šimáček	II.				1921	
Praha: Družstevní práce	I.					1936
Praha: Družstevní práce	II.					1936
Praha: Družstevní práce	I., II.					1936

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Caslin.cz uvádí rok vydání 1918-1920. Bližší údaj vydání se mi nepodařilo nalézt. Lexikon české literatury uvádí pouze první knižní vydání.

Tabulka č. 50 Jan Herben – Hostišov (I. díl), (1907)

Nakladatelství: Praha	Rok					
Grosman a Svoboda	1907					
Emil Šolc		1918				
Šolc a Šimáček			1921			
Družstevní práce				1933		1939
Státní nakladatelství					1937	

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

3.3 Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny III.

Skupinu tři jsem rozdělila také na podskupiny. Učinila jsem tak opět podle toho, v jakých syntézách dějin české literatury se určití spisovatelé objevují. Jsou zde uvedeni spisovatelé, kteří jsou považováni za představitele vesnického realismu dvěma syntézami dějin české literatury.

3.3.1 Přehledné dějiny literatury I., Přehledné dějiny literatury české

Do první podskupiny patří Jindřich Šimon Baar. Je to jediný autor, kterého do venkovského realismu řadí PDL I. a PDLČ.

Tabulka č. 51 Jindřich Šimon Baar – Jan Cimbura (1908)

Nakladatelství: Praha	Rok																	
	1908																	
Dědictví sv. Jana Nepomuckého																		
Československé podniky tiskařské a vydavatelské		1921													1941			
Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské			1926	1927	1927	1929	1930											
Novina								1931	1932	1933	1935	1937	1939	1940	1941	1942	1944	1945

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

3.3.2 Přehledné dějiny literatury české, Česká literatura od počátku k dnešku

Druhá podskupina je tvořena Aloisem Mrštíkem, kterého do venkovského realismu řadí PDLČ a ČLPD.

Alois Mrštík (1861-1925)

Tabulka č. 52 Alois Mrštík – Dobré duše (1893)

Nakladatelství: Praha	Rok	
Václav Řezníček	1893	
Máj		1916

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 53 Alois Mrštík - Rok na vsi (1903-1904)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok											
		1903											
Máj	I.- IV.												
Máj	VI.- IX.		1904										
Máj	II.- VI		1904										
Máj	I.- IX.			1906									
J. Otto	I.- IX.				1914								
J. Otto	I.- III.					1920							
J. Otto	II.						1921	1926					
J. Otto	IV.- IX.						1921						
J. Otto	VII.							1926					
J. Otto	II.- III-								1927				
Novina	I.- IV.									1936	1940	1941	1942

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Na caslin.cz jsou některé údaje neúplné, dohledat je nelze ani v Lexikonu české literatury. Jedná se o přesný rok vydání, např. vydavatel: J. Otto, rok: 192-).

3.4 Autoři českého venkovského realismu řazení do skupiny IV.

Taktéž skupina IV. je rozdělena na podskupiny. Z důvodu přehlednosti jsem zvolila označení podkapitol dle názvů jednotlivých syntéz dějin české literatury. Do této skupiny patří spisovatelé, jež řadí do venkovského realismu pouze jedna ze syntéz dějin české literatury.

3.4.1 Přehledné dějiny literatury I.

Do první podskupiny patří František Xaver Svoboda, kterého do venkovského realismu řadí pouze PDL I.

František Xaver Svoboda (1860-1943)

Tabulka č. 54 František Xaver Svoboda – Rozkvět (1898)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok				
		1893 nebo 1895				
Jos. R. Vilímek	I.-VI.					
F. Šimáček	I.		1898			
F. Šimáček	IV.-VI.		1898			
F. Šimáček	I.-III.		1898			
Libuše	IV.-VI.		1898			
Jos. R. Vilímek	I.-VI.			1912	1923	
Jos. R. Vilímek	I., II.				1923	1928
Jos. R. Vilímek	III., IV.				1923	1928
Jos. R. Vilímek	V., VI.					1928

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

I v tomto případě se caslin.cz neshoduje s Lexikonem české literatury. Tento román vyšel, dle Lexikou české literatury, roku 1898. Caslin.cz uvádí rok 1893-1895. Tento rok jsem v Lexikonu české literatury nenašla.

Caslin.cz obsahuje nekompletní údaje i v několika dalších případech, např. vydavatelství: Jos. R. Vilíme, rok: 1---.

Tabulka č. 55 František Xaver Svoboda – Řeka (1908)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok		
Vilímek	I.- IV.	1908	1921	1928

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

3.4.2 Přehledné dějiny literatury české

Druhá podskupina patří Arne Novákovi. Ten v souvislosti s venkovským realismem dále zmiňuje Václava Kosmáka, Otakara Bystřinu, Františku Stránskou, Gabrielu Preissovou, Metoděje Jahna a Viktora Kamila Jeřábka.

Václav Kosmák (1843-1898)

Tabulka č. 56 Václav Kosmák – Jak byl Rapouch jun. vyléčen (1888)

Nakladatelství	Rok		
Třebíč: J. F. Kubeš	1888		
Brno: Knihtiskárny Benediktinů Rajhradských		1910	1925

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 57 Václav Kosmák – Kytice z vonného i nevonného kvítí (1885)

Nakladatelství: Brno	Rok
Moravská akc. kněhtiskárna	1885

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 58 Václav Kosmák – Stáří a mládí (1888)

Nakladatelství: Brno	Rok
Knihtiskárny Benediktinů Rajhradských	1900

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 59 Václav Kosmák – Pošetilci (1891)

Nakladatelství	Rok	
Opava: Slezská kronika	1891	
Brno: Knihtiskárny Benediktinů Rajhradských		1900

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 60 Václav Kosmák – Bída je proto – juchu! (1890)

Nakladatelství: Telč	Rok
E. Šolc	1890

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 61 Václav Kosmák – Otrávená růže (1897)

Nakladatelství	Rok		
Telč: E. Šolc	1897		
Brno: Knihtiskárny Benediktinů Rajhradských		1902	
Brno: Občanská tiskárna			1924

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 62 Václav Kosmák – Sláva a úpadek pana Jana Kroutila, pololáníka z Drnkálova (1877)

Nakladatelství: Brno	Rok			
Matice Besedního domu	1877			
Mathon		1884		
Knihtiskárny Benediktinů Rajhradských			1884	1903 nebo 1904

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Caslin.cz uvádí rok vydání 1903 nebo 1904, bližší údaj jsem nenašla ani v Lexikonu české literatury.

Tabulka č. 63 Václav Kosmák – Jak Martin Chlubil bloudil a na pravou cestu opět se vrátil (1889)

Nakladatelství	Rok	
Telč: E. Šolc	1889	
Brno: Knihtiskárny Benediktinův Rajhradských		1899

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Otakar Bystřina (1881-1931)

Tabulka č. 64 Otakar Bystřina – Hanácké figurky (1890)

Nakladatelství	Rok			
Vyškov: O. Bystřina	1890			
Brno: A. Píša		1899	1909	
Olomouc: Hofírek				1924

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 65 Otakar Bystřina – Hanácká legenda (1904)

Nakladatelství	Rok	
Olomouc: Promberger	1904	
Brno: Moravské kolo spisovatelů		1923

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Františka Stránecká (1839-1888)

Tabulka č. 66 Františka Stránecká – Z našeho lidu (1882)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok
J. F. Šašek	1882

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 67 Františka Stránecká - Některé črty (1885)

Nakladatelství: Praha	Rok
Libuše, Matice zábavy a vědění	1885

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 68 Františka Stránecká - Z pohoří moravského (1886)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok
J. F. Šašek	1886

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka. č. 69 Františka Stránecká - Povídky, obrazy a črty (1889)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Svazek	Rok		
J. F. Šašek	I.	1889		
J. F. Šašek	II.		1891	
J. F. Šašek	III.			1893

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Gabriela Preissová (1862-1946)

Tabulka č. 70 Gabriela Preissová – Obrázky ze Slovácka (1886 – 1889)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok		
Spolek pro vydáván laciných knih českých	I.	1886		
Spolek pro vydávání laciných knih českých	II.	1886		
Spolek pro vydávání laciných knih českých	I., II.	1886		
Spolek pro vydávání laciných knih českých	III.		1889	
J. Otto	II.			1901

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 71 Gabriela Preissová – Ideály (1889)

Nakladatelství: Praha	Rok
G. Preissová	1889

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 72 Gabriela Preissová – Povídky (1890)

Nakladatelství	Rok		
Praha: F. Šimáček	1890		
Brno: Papežská knihtiskárna benediktů rajhradských		1898	
Praha: J. Otto			1926

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 73 Gabriela Preissová – Z mého alba (1890)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok
J. F. Šašek	1890

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 74 Gabriela Preissova – Črty ze Slovácka (1890)

Nakladatelství: Opava	Rok
Slezská kronika	1890

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 75 Gabriela Preissová – Nové obrázky a črty (1893)

Nakladatelství: Opava	Rok
Fr. Sláma	1893

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 76 Gabriela Preissová – Obrázky bez rámců (1896)

Nakladatelství: Praha	Rok	
J. Otta	1896	1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 77 Gabriela Preissová – Korutanské povídky (1896)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1895

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 78 Gabriela Preissová – Když hvězdy padaly (1898)

Nakladatelství: Praha	Rok
F. Šimáček	1898

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 79 Gabriela Preissová – Mládí a jiné novely (1899)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1898

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 80 Gabriela Preissová – Jerla (1901)

Nakladatelství: Praha	Rok
F. Šimáček	1901

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 81 Gabriela Preissová – Talmové zlato (1901)

Nakladatelství: Praha	Rok
F. Šimáček	1901

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 82 Gabriela Preissová – Porosené pavučiny (1902)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1902

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 83 Gabriela Preissová – Máky v žitě (1902)

Nakladatelství: Praha	Rok		
Máj	1902	1916	1920

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 84 Gabriela Preissová – Zmítané haluze (1903)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1903

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 85 Gabriela Preissová – Setmělé cíle (1905)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1905

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 86 Gabriela Preissová – Podvečerní selanky (1911)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok
J. Otto	I.	1911
J. Otto	II.	1911

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 87 Gabriela Preissová – Miniaturky (1911)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok
J. Otto	I.	1911
J Otto	II.	1911

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 88 Gabriela Preissová – Opuštěná hnízda (1912)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1912

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 89 Gabriela Preissová – Jarní vody (1912)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok
J. Otto	I.	1912
J. Otto	II.	1912
J. Otto	III.	1912

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 90 Gabriela Preissová – Dědicové (1913)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1913

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 91 Gabriela Preissová – Z mé aleje (1914)

Nakladatelství: Praha	Díl	Rok
J. Otto	I.	1914
J. Otto	II.	1914

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 92 Gabriela Preissová – Vřes (1915)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1915

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Metoděj Jahn (1865-1942)

Tabulka č. 93 Metoděj Jahn – Z temných i světlých cest (1894)

Nakladatelství: Praha	Rok
F. Šimáček	1894

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 94 Metoděj Jahn – Nevzešlo ráno (1897)

Nakladatelství: Praha	Rok	
J. Otto	1897	1898

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 95 Metoděj Jahn – Zapadlé úhory (1900)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1900

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 96 Metoděj Jahn – Údolím života (1902)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1902

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 97 Metoděj Jahn – Tiché světy (1905)

Nakladatelství: Praha	Rok
J. Otto	1905

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 98 Metoděj Jahn – Večerní stíny (1908)

Nakladatelství: Olomouc	Rok
R. Promberger	1908

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 99 Metoděj Jahn – Rozmarné chvíle (1914)

Nakladatelství: Olomouc	Rok
R. Promberger	1914

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 100 Metoděj Jahn - Ráj a jiné povídky (1916)

Nakladatelství: Olomouc	Rok
R. Promberger	1916

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 101 Metoděj Jahn – Selský práh (1913)

Nakladatelství	Rok				
	1913		1937	1938	1941
Olomouc: R. Promberger					
Brno: Moravské kolo spisovatelů		1929			

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Viktor Kamil Jeřábek (1859-1946)

Tabulka č. 102 Viktor Kamil Jeřábek – Obrazy života (1891)

Nakladatelství: Třebíč	Rok
J. F. Kubeš	1891

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 103 Viktor Kamil Jeřábek – Nové povídky a obrázky (1894)

Nakladatelství: Brno	Rok
J. Bavič	1894

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 104 Viktor Kamil Jeřábek – Z minulých dob (1894)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok
J. F. Havránek	1894

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 105 Viktor Kamil Jeřábek – Ze světa prostých lidí (1898)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok	
Šašek a Frgal	1887	1888

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 106 Viktor Kamil Jeřábek – Doma (1899)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok
Šašek	1900

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 107 Viktor Kamil Jeřábek – Bodří maloměšťáci (1901)

Nakladatelství: Velké Meziříčí	Rok
Šašek a Frgal	1901

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 108 Viktor Kamil Jeřábek – Štěstí domova (1911)

Nakladatelství: Praha	Rok	
Vilímek	1910	
Fr. Borový		1928

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 109 Viktor Kamil Jeřábek – Idyly Staničky třešňůvské (1904)

Nakladatelství	Rok	
Velké Meziříčí: Alois	1904	
Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert		1919

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 110 Viktor Kamil Jeřábek – Dobyť Podolan (1908)

Nakladatelství	Rok	
Ostrava: Revue moravsko-slezská	1908	
Praha: Fr. Borový		1931

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 111 Viktor Kamil Jeřábek – Počestná obec Valčice (1909)

Nakladatelství	Rok			
Olomouc: R. Promberger	1908	1909		
Praha: Česká grafická Unie			1922	
Praha: Fr. Borový				1936

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 112 Viktor Kamil Jeřábek – Dílo saně a jiná prósa (1910)

Nakladatelství: Olomouc	Rok	
	R. Promberger	1909 1910

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 113 Viktor Kamil Jeřábek – Černý chléb (1913)

Nakladatelství: Olomouc	Rok
	R. Promberger
	1913

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 114 Viktor Kamil Jeřábek – Trýzeň duše a jiné povídky (1917)

Nakladatelství: Praha	Rok		
	Šolc	1917	
	Šolc a Šimáček	1920	
	Fr. Borový		1929

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

3.4.3 Dějiny české literatury III.

Ve třetí podskupině se nachází pouze Josef Karel Šlejhar, kterého řadí do venkovského realismu jen DČL III.

Josef Karel Šlejhar (1864-1914)

Tabulka č. 115 Josef Karel Šlejhar – Kuře melancholik (1889)

Nakladatelství: Praha	Rok
Národní tiskárna a nakladatelství	1889

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 116 Josef Karel Šlejhar – Dojmy z přírody a společnosti (1894)

Nakladatelství: Praha	Rok	
Tisk a náklad J. Otta	1894	
Aventinum		1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Tabulka č. 117 Josef Karel Šlejhar – Co život opomíjí (1895)

Nakladatelství: Praha	Rok	
Edv. Beaufort	1895	
Otakar Štroch- Marien		1930

Zdroj: Souborný katalog České republiky (CASLIN)

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala soupisem představitelů venkovského realismu a přehledem reedicií jejich děl, v nichž jsou prvky venkovského realismu obsaženy.

Pro získání potřebných údajů pro zpracovávání prvního cíle práce jsem vycházela z analýzy pěti syntéz dějin české literatury. Syntézami dějin české literatury vybranými pro tuto práci byly tzv. akademické dějiny - *Dějiny české literatury III.* (1961), *Přehledné dějiny literatury české* (1995) Arne Novák, *Česká literatura od počátku k dnešku* (1998) Jan Lehár a kol., *Přehledné dějiny literatury* (1998) Bohuš Balajka a *Trvání v proměně* (2010) Aleš Hamaň.

Uvedené syntézy jsem detailně prostudovala a provedla pečlivou komparaci. Lze konstatovat, že i když se zabývají, mimo jiné, rozbořením venkovského realismu jako literárního směru, obsahují dle mého názoru značné odlišnosti týkající se představitelů tohoto směru i literárních děl, v nichž lze jeho prvky nalézt.

Při soupisu představitelů venkovského realismu a jejich významu pro tento směr jsem vycházela z četnosti jejich výskytu v analyzovaných syntézách dějin české literatury. Vytvořila jsem tak přehled spisovatelů a jejich děl, popisovaných všemi zmiňovanými syntézami, popisovaných ve třech, dvou nebo jen v jedné z nich. Výsledkem je ucelený pohled na to, jak jsou jednotliví spisovatelé a jejich díla vnímána pohledem literárních historiků. Domnívám se, že rozdílnosti tohoto vnímání jsou dány subjektivním hodnocením autorů daných syntéz.

Je nutné však také zmínit, že všechny analyzované syntézy považují za hlavní období venkovského realismu 80. léta 19. století. Toto období je charakteristické změnou pohledu na soudobou vesnici, neboť začal převládat spíše kritický pohled na život lidí, kteří zde žijí. Autoři tak upouštějí od jejího idealistického hodnocení. Historici v syntézách zároveň připouštějí, že náznaky vzniku venkovského realismu nacházíme již o několik desítek let dříve, kdy jsou v počátcích tvorby venkovských realistů ještě znatelné prvky romantismu.

Literární historici se shodují, že za tzv. předchůdce venkovských realistů lze považovat Boženu Němcovou, Vítězslava Háška, ale i Karolínu Světlou, u kterých stále převažuje romantismus a idealizace venkova. Romantická idyličnost, která nemá v realismu místo je důvodem, proč se analyzované syntézy, ani já v mé práci, těmito autory a jejich tvorbou z realistického hlediska nezabývají.

Všechny syntézy dějin české literatury uvádějí jako představitele venkovského realismu Karla Václava Rase a Terézu Novákovou. Je to pochopitelné, protože jejich pohled na vesnický život je realistický a celou svojí prozaickou tvorbou spadají do tohoto literárního směru, což dokládají všechny analyzované syntézy.

Ve všech syntézách se objevuje i jméno spisovatele Karla Klostermanna, což je důvod, proč jej ve své práci řadím k základním autorům. Nicméně je nutné uvést, že podle autorů syntéz není Klostermann typickým představitelem venkovského realismu. Haman ho dokonce přibližuje spíše k naturalismu, a to kvůli jeho katastrofickým popisům přírodních pohrom.

Následně ve své práci uvádím spisovatele, kteří se vyskytují ve třech z pěti analyzovaných syntéz. Mezi ně se řadí Antal Stašek, Josef Holeček a Jan Herben.

Dvě z pěti syntéz počítají k představitelům venkovského realismu také Jindřicha Šimona Baara a Aloise Mrštíka.

Celou předkládanou bibliografii uzavírají spisovatelé, kteří jsou řazeni do venkovského realismu pouze jednou z analyzovaných syntéz. Tyto autory literární historikové ve většině případů řadí spíše k jiným literárním směrům nebo literárním druhům, např.: Arne Novák ve svých PDLČ přiřazuje k venkovskému realismu prózu Gabriely Preissové, která je ostatními historiky považována spíše za významnou realistickou dramatičku.

Je nutné ještě poznamenat, že jsou spisovatelé, kteří se v některých syntézách nevyskytují vůbec, jako Kosmák, Bystřina, Stránecká, Jahn a Jeřábek. Mým velkým překvapením bylo, že DČL III. řadí Šlejharův román *Kuře melancholik* k venkovskému realismu. Už na základní škole nám bylo předkládáno toto dílo jako naturalistické. S tímto řazením se setkáváme i u ostatních analyzovaných syntéz. Haman dokonce tvrdí, že je Šlejhar „*dovršitel devalvace venkovských motivů*“ (Haman, 2010, s. 302). Důvodem, proč Brabec toto dílo řadí do venkovského realismu, je zřejmě skutečnost, že autor popisuje osud člověka a zvířete na soudobé vesnici.

Další rozdílnosti a nepřesnosti jsem zjistila při analýze let vydání jednotlivých děl realistických spisovatelů. Pro názorný příklad poslouží Karel Klostermann a jeho román *Skláři*. DČL III. uvádějí rok vydání 1896. PDLČ a PDL I. uvádějí rok vydání 1897. Po nahlédnutí do Lexikonu české literatury zjistíme, že DČL III. uvádí rok časopiseckého vydání, v čemž spatřuji původ možných nejednotností. Je totiž nutné důsledně rozlišovat mezi vydáním časopiseckým a knižním.

Druhým cílem práce bylo vytvoření grafického znázornění reedicí jednotlivých děl, která jsou považována, podle svého obsahu, za díla spadající do období venkovského realismu. K naplnění tohoto cíle jsem vycházela z dat na caslin.cz a z Lexikonu české literatury.

Při tvorbě grafického znázornění reedicí jsem měla největší problémy s dohledáním chybějících údajů na caslin.cz. Přestože caslin.cz je kvalitní a důležitou pomůckou, v některých případech je třeba nahlédnout a provést komparaci s Lexikonem české literatury. Ani zde však nelze dohledat vše a některé údaje jsou tak neúplné. Důvodem je skutečnost, že v Lexikonu české literatury není zmínka o všech reedicích. Větší důraz je tam kladen na první knižní vydání.

Závěrem lze shrnout, že přestože mnou analyzované syntézy jsou zpracovány literárními historiky, je v nich patrný prvek subjektivity, který je při řazení autorů a děl k jednotlivým literárním směrům určující. Zpracovaná bakalářská práce podává ucelený pohled na venkovské realistické spisovatele a četnost reedicí jejich děl. Pro hlubší zpracování daného tématu by bylo nutné prostudovat další literárněvědní syntézy dějin české literatury.

PRAMENY A ZDROJE

Primární literatura

BALAJKA, Bohuš. *Přehledné dějiny literatury*: 1. díl. *Dějiny české literatury s přehledem vývojových tendencí světové literatury do devadesátých let 19. století*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 1998, 239 s. ISBN 80-716-8366-3.

BRABEC, J. *Dějiny české literatury III: Literatura druhé poloviny devatenáctého století*. 1. vyd. Praha: NČAV, 1961, 631 s.

HAMAN, Aleš. *Trvání v proměně: česká literatura devatenáctého století*. 1. vyd. Praha: ARSCI, 2007, 370 s. ISBN 978-808-6078-717.

LEHÁR, Jan, Alexandr STICH a Jaroslava JANÁČKOVÁ. *Česká literatura od počátku k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, 1048 s. Česká historie. ISBN 80-710-6308-8.

NOVÁK, Arne. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. 4. přepr. a rozš. vyd. Brno: Atlantis, 1995, 1804 s. ISBN 80-710-8105-1.

Sekundární literatura

FORST, Vladimír. (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*. 1. A-G. 1. vyd. Praha: Academia, 1985, 900 s.

FORST, Vladimír. (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*. 2. H-J. *Dodatky k LČL 1, A-G. Svazek I. H-J*, Praha: Academia, 1993, 589 s. ISBN 80-200-0468-8.

FORST, Vladimír. (ed.): *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce*. 2. H-L; *Dodatky k LČL 1, A-G. Svazek II. K-L*, Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0469-6.

HOMOLOVÁ, Květa, Mojmír OTRUBA a Zdeněk PEŠAT. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století: slovníková příručka*. vyd. 2. Praha: Československý spisovatel, 1973, 381 s.

JEŘÁBEK, Dušan. *Česká literatura od konce národního obrození do roku 1918*. 2., přeprac. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1994, 95 s. ISBN 80-704-0098-6.

MERHAUT, Luboš. (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*. 4. S-Ž; *Dodatky k LČL 1-3, A-Ř. Svazek I. S-T*, Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1572-3.

MERHAUT, Luboš. (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*. 4. S-Ž; *Dodatky k LČL 1-3, A-Ř. Svazek II. U-Ž*, Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1572-3.

OPELÍK, Jiří (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*. 3. M-Ř, Svazek I. M-O, Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0708-3.

OPELÍK, Jiří (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*. 3. M-Ř, Svazek II. P-Ř. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, s. 733-1522. ISBN 80-200-0708-3.

POLÁK, Josef. *Česká literatura 19. století*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 308 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 80-042-3906-4.

SLANAŘ, Otakar. *Obsahy a rozborů děl: k Literatuře - přehledu SŠ učiva*. 1. vyd. Třebíč: Petra Velanová, 2006, 255 s. Maturita (Petra Velanová). ISBN 80-902-5717-8.

MENCLOVÁ, Věra a Jaroslava JANÁČKOVÁ. *Česká literatura 19. století – I.: textová příručka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 284 s.

MENCLOVÁ, Věra a Jaroslava JANÁČKOVÁ. *Česká literatura 19. století – II.: textová příručka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 373 s.

Česká literatura od počátků k dnešku: 19. století. Editor Marie Lukešová, Jaroslava Janáčková. Praha: Lidové noviny, 1999, 732 s. ISBN 80-710-6288-X.

VLAŠÍN, Š. *Slovník literárních směrů a skupin.* 2. vyd. Praha: Panorama, 1983, 349 s.

WELLEK, René. *Koncepty literární vědy.* Vyd. tohoto souboru 1. Jinočany: H&H, 2005, 229 s. ISBN 80-7319-037-07.

On-line zdroje

CASLIN: Portál Souborného katalogu České republiky [online], 2014, [citováno 2014-06-12] Dostupné na <http://www.caslin.cz//>